

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ АР КРИМ
РВНЗ «КРИМСЬКИЙ ІНЖЕНЕРНО-ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL CONFERENCE
«TOPICAL PROBLEMS OF SOCIAL-ECONOMIC
DEVELOPMENT OF REGIONS»
THESIS OF REPORTS

Сімферополь 2010

Газуда М. В., Ерфан В. Й.
ДВНЗ „Ужгородський національний університет”

ЗЕМЕЛЬНО-РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ У ПРОДОВОЛЬЧОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ РЕГІОНУ

Наукові дослідження з питань відтворення потенціалу земельних ресурсів сільськогосподарського призначення, що є складовою аграрного ресурсного потенціалу, їх кількісному визначенню і практичному використанню завжди приділялася значна увага, оскільки ці питання, передусім в процесі трансформаційних перетворень набувають все більшої актуальності.

Ринкові умови господарювання ставлять нові вимоги щодо відтворення аграрного потенціалу, і тому його соціально-економічний аналіз, як економічної категорії, залишається об'єктом вивчення економічної науки. Серед основних слід відмітити праці таких науковців як В. Г. Андрійчук, І. І. Лукінов, О. М. Онищенко, Б. Й., Пасхавер, що значну увагу приділяли вивченню процесу ефективного використання виробничого, в тому числі й аграрного потенціалу в сільському господарстві; М. А. Лендел досліджував аграрний ресурсний потенціал у змішаній економіці; О. Г. Фонотов, досліджував особливості планування та управління ресурсним потенціалом, а також О. Е. Юзефович та інші досліджували процеси відтворення аграрного ресурсного потенціалу.

Мета даного дослідження полягає у вивченні особливостей регіонального землекористування в контексті відтворення аграрного ресурсного потенціалу та продовольчого забезпечення регіону.

Наукові дослідження у сфері ресурсного потенціалу підтверджують виокремлення п'яти основних видів ресурсів, це: трудові, природні, матеріальні, фінансові та інформаційні. Зважаючи на особливості сільськогосподарського виробництва, де основним засобом виступає земля, до складу аграрного ресурсного потенціалу входять – земля, праця, основні (виробничі) засоби, фінансові та інформаційні ресурси. Земельні ресурси розглядаються як просторово-територіальний базис розвитку продуктивних сил і розселення, як головний засіб виробництва і предмет праці в сільському і лісовому господарстві.

Ресурсний потенціал сільськогосподарських угідь і ріллі ми досліджуємо у контексті кількісних і якісних характеристик. Щодо кількісних характеристик, тобто площі сільгоспугідь і ріллі, то ресурсний потенціал Закарпаття найменший серед регіонів Українських Карпат, а також порівняно з Україною, в цілому. Так, на початок 2009 р. в Україні на одного мешканця припадало 0,79 га сільгоспугідь та 0,67 га рілл, в регіонах Українських Карпат відповідно 0,39 і 0,26, а в Закарпатській області відповідно 0,33 та 0,16 га.

В регіоні відбулися значні зміни у трансформації земельних ресурсів сільськогосподарського призначення за землекористувачами. З 1990 р. від суспільних землекористувачів вилучено 300,5 тис. га сільгоспугідь, в результаті співвідношення цих площ істотно змінилося на користь господарств населення і на 1 січня 2009 р. становило 77,2%, а площа угідь сільськогосподарських підприємств склала 12,8%. Аналогічні тенденції стосуються і розподілу сіножатей і пасовищ за землекористувачами. В цілому по Україні, співвідношення площ господарств населення і сільськогосподарських підприємств на початок 2009 р. становив відповідно 37,4 та 50,5%, а площ багаторічних насаджень, в цілому 18,9 тис. га, з яких 14,0 відноситься до плодюгідних насаджень, а 4,9 тис. га до виноградників, що у 2,1 та 1,3 рази менше порівняно з 1995 р.

Ще більша відмінність у кількісних характеристиках ресурсного потенціалу стосовно земельних площ та сільгоспугідь і ріллі в розрізі районів регіону з природноекономічними зонами. Дослідження свідчить, що найбільші перспективи для розвитку аграрного сектора регіону має низинна природноекономічна зона, де зосереджені найбільші площі сільськогосподарських угідь, в тому числі ріллі. Найменші у гірській зоні, оскільки тут істотно обмеженість орних земель, низька їх родючість та короткий вегетаційний період (90-210 днів). В умовах Закарпаття кількісні характеристики ресурсного потенціалу сільськогосподарських угідь мають тенденцію до зменшення, а ріллі до збільшення.

За якісними характеристиками ресурсний потенціал сільськогосподарських угідь та ріллі Закарпаття також значно менший, ніж в Україні в цілому, оскільки в регіоні відсутні чорноземи і більшість ґрунтів окислені.

На процес виробництва активно впливає родючість землі, яка є матеріальною базою сільськогосподарського виробництва, а також для органічного поєднання інших виробничих ресурсів. Ресурсний потенціал села залежить від розмірів структури сільськогосподарських угідь, а також економічної родючості землі, тому вона при характеристиці складових ресурсного потенціалу повинна бути представлена як кількісними, так і якісними показниками.

Структура аграрного ресурсного потенціалу, в тому числі й земельних ресурсів і понині залишається незбалансованою й не відповідає сучасним вимогам господарювання, а технічний та інтелектуально-професійний рівень окремих складових частин зазначеного потенціалу надто низький, тому слід враховувати принципи його відтворення та закономірності розвитку з метою забезпечення раціональної величини та відповідної структури. В частині реалізованого виробничого ефекту системи ресурсів, аграрний потенціал, його функціональна здатність, повинна відповідати вимогам сучасних технологій виробництва продукції продовольства.

В результаті дослідження виявлено, що земельні ресурси і сільськогосподарського призначення, як важлива складова аграрного ресурсного потенціалу, використовуються нерационально, оскільки ступінь розораності та освоєності території регіону підвищується, а якісні характеристики сільськогосподарських угідь та ріллі знижуються. Значним є ресурсний потенціал полонинських та лісових угідь, що створює можливості у нарощуванні виробництва екологічно чистої тваринницької продукції в регіоні.